

Sociologie

Kulturní způsob řešení problémů

Institucionalizace jednání

Instituce

- **Příklady:**

adopce, bohoslužba, dvoření, úplatkářství, školství, manželství, ...

- **Definice:**

– obecně praktikovaný způsob jednání sloužící naplnění určité potřeby (reálné/fiktivní)

Instituce

- náhrada pudového chování
- znalost způsobu jednání (je znakem "domorodce")
- vyhovuje očekávání (samoregulující prvek kultury/spol.)
- ochrana společnosti (kultury)

Instituce – dvě pojetí

- **Sociologismus** (E. Durkheim)
 - výzkum institucí je základem s-gie
 - inst. přesahují individuální jednání
- **Antropologické pojetí** (Arnold Gehlen, něm. filosof a sociolog, 1904-76)
 - koncepce „odlehčení“:
člen kultury má k dispozici vzorce jednání k uspokojování potřeb (nemusí je znovu vymýšlet)

zvyky a obyčeje – instituce – organizace

- instituce – uvědomované a racionalizované obyčeje
- organizace – ustavené vztahy při řešení problémů (kdy inst. mohou hrát roli návodu)

Hlavní tematické skupiny institucí

- **instituce rodiny** - udržování rodu a kooperace v primárních skup.
- **ekonomické inst.** - zhotovování a rozdělování prostředků (přežití v přírodním prostředí)
- **politické inst.** - regulace veřejného života
- **náboženské inst.** - výklad světa

Problémy teorie institucí

- rozvoj spol. => vznik nových inst. a zánik některých starších (*kouzelnictví*)
- neslučitelnost některých inst. (*trh X nezištné přátelství*)
- **ethnocentrismus** - vlastní instituce jsou ty správné přístupy (=> komunikační bariéry)

Instituce a sociální role

- **instituce** - *očekávané* jednání *wrt* uspokojení potřeby
- **soc. role** - *očekávané* jednání *wrt* držitel určité soc. pozice (tj. sociálně specifikovaná instituce)
- vymezení společného významu:
 - **normativní** - co má být činěno
 - **statistické** - chování většiny
 - **individuální** - jednání určitého člověka

Teorie rolí

- George Herbert Mead (1863-1931, *Mind, Self, and Society* (1934))
 - proces socializace (dítě a hra - učení se rolím)
- Ralph Linton (1893-1953, *The Study of Man* (1936))
 - termín status (pozice ve spol.)
 - role propojují jedince a spol.
- Talcott Parsons (1902-1979, strukturní funkcionalismus)
 - role jako pevná sebekontrola (internalizace soc. kontroly)

Problémy teorie rolí (např. Ralf Dahrendorf, 1929-2009, kritika strukturního fcionalismu):

- konflikty (rolí a v roli)
- ztráta zodpovědnosti za jednání v roli ("To se ode mne očekávalo.")

Ritualismus institucí

- instituce
 - náhražka pudů + je třeba se je učit

ale:

Pudy i inst. jsou chápány jako *automatismus*, naprogramované jednání, kde *není prostor pro inovace* (ochrana před chaosem).

Ritualismus institucí (?)

- Lze si představit spol., kde je veškeré jednání institucionalizováno?
- Moderní spol. má ale tendenci zpochybňovat ustavené vzory. Je to problém?
- Ritualismus masového konzumu - co je to?

Příklad instituce

Klientelismus

Klientelismus

- běžné v tradiční a neschvalované v moderní spol.
- vztah:

patron – klient(i)

Patron poskytuje žádané statky a služby (umožněno jeho pozicí) a klienti poskytují podporu zájmům patrona (podporují patronovu pozici).

Vztah patron – klient(i)

- Vztah je
 - **mocensky asymetrický** (ale: oběma vyhovuje - klienti chtějí statky a patron potřebuje jejich podporu, patron si však může klienty vybírat).
 - **reciprokový** (obě strany mají závazky)
- *Směna statků* a služeb není kalkulována jako rovná (je nesouměřitelná).
- Vztah není smluvně podchycen (i když je pocíťován jako závazný).

Klientelismus

- Neodpovídá tržním principům.
- Být mimo vztah je nejhorší varianta.
- Nejde o *přátelství* (nerovnost vztahu) ani o *mocenský vztah* (nerovnost by musela být jednosměrná - vynucení i bez náhrady).
- Smysl klientského vztahu: *zajistit mocným pozici a méně mocným ochranu.*
 - v moder. spol. zajišťuje stát